

Horváth Péter László: Fogyatékos gyermekek örökbefogadása. Egy kutatás tapasztalatai.

*OTKA K111917 Esélyegyenlőségtől a Taligetoszig?
kutatótársak: Sándor Anikó és Steinbach Éva*

**„Otthont mindenkinek!” Projektzáró szakmai találkozó
Budapest, 2016. szeptember 29.
Kézenfogva Alapítvány**

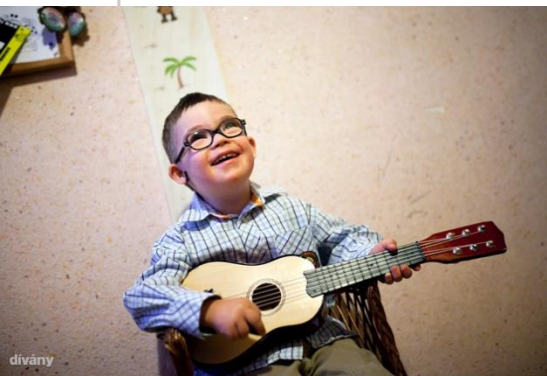

**„Nem léteznek nem kívánt gyermekek,
csupán még meg nem talált családok.”**

[\(http://www.adopt.org/\)](http://www.adopt.org/)

„Meg hogy ez egy élhető dolog.
Tehát ez abszolút vállalható,
élhető, örömteli dolog.”

A probléma

Az örökbeadás és örökbefogadás jogi és mindennapi folyamata

- a gyermektelen,
- alapvetően heteroszexuális és házasságban élő,
- nem fogyatékos szülőket célozza és
- a nem fogyatékos gyermekek örökbefogadására irányul.

Mire megoldás az örökbefogadás?

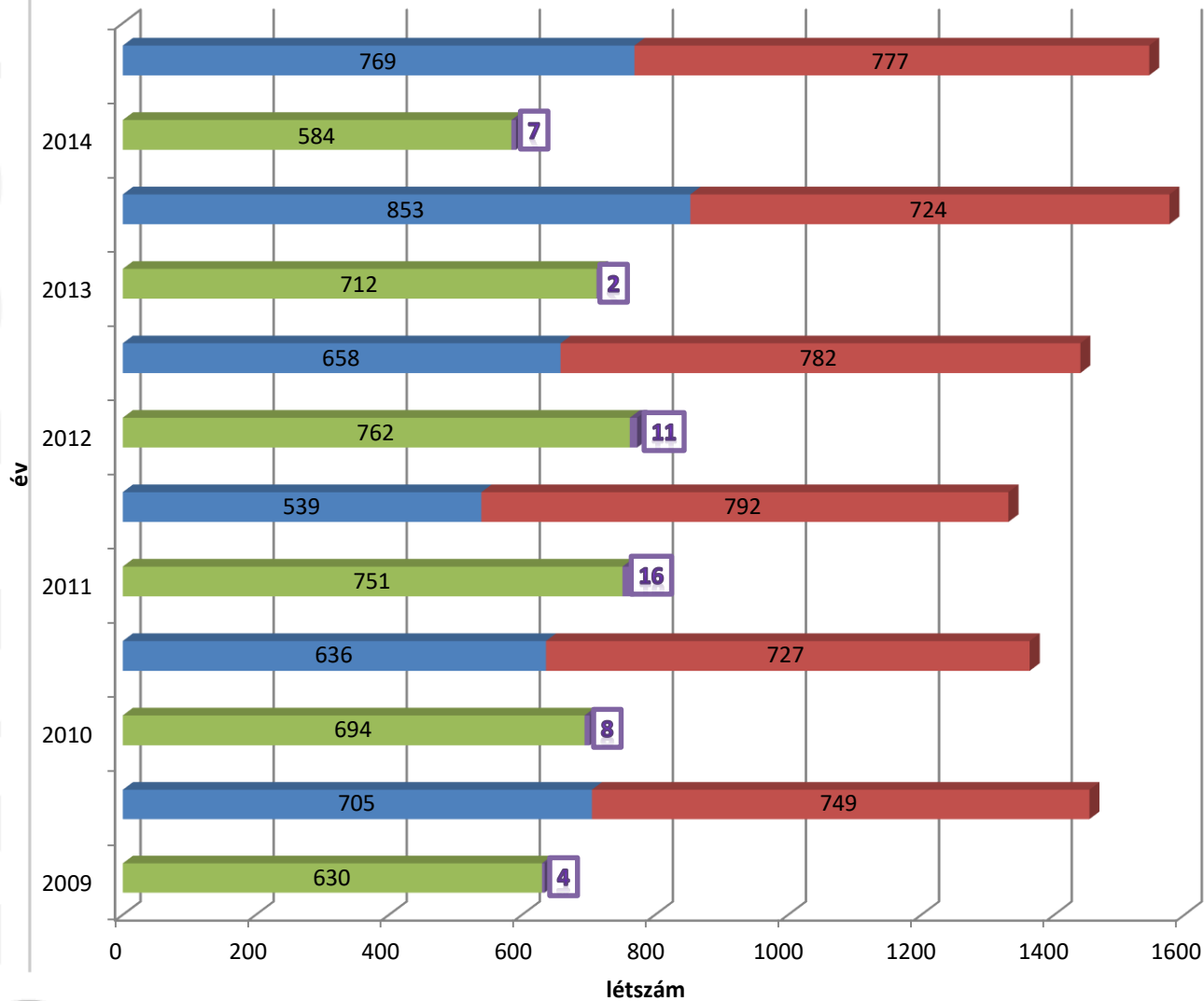
- a szülő gyermektelenségi problémájára?
- vagy a gyermek „nevelő szülőtlenségi” problémájára?

Gyvtv.
7.§(2)

2014.01.01.
három év
felkészülési idő

- „A gyermeknek joga van – örökbefogadó családban vagy más, családot pótló ellátás formájában – a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodást helyettesítő védelemhez.”
- „A tizenkét év alatti gyermek átmeneti gondozását és otthont nyújtó ellátását befogadó szülőnél kell biztosítani.”
- „kivéve, ha a gyermek tartósan beteg, súlyosan fogyatékos, a testvéreket nem lehet együttesen a befogadó szülőnél elhelyezni”

örökbefogadási esélyek

nem fogyatékos,
örökbe nem
adott gyermekek

nem fogyatékos,
örökbe adott
gyermekek

fogyatékos,
örökbe nem
adott gyermekek

fogyatékos,
örökbe adott
gyermekek

Témahatár

- *csak örökbefogadó szülők*
 - nevelőszülői családok nem
- *csak olyan örökbefogadó családok, akik különleges ellátási igényű gyermeket fogadtak örökbe*
 - olyan örökbefogadó családok nem, ahol a különleges ellátási igény az örökbefogadás után derült ki
 - speciális nevelési igényű gyermekek nem

Külföldi kutatási eredmények

- *gyermekes szülők között: nagyobb arányú a fogyatékos gyermek örökbefogadása*
- *gyermektelen szülők körében: nagyobb arányú az ép gyermek örökbefogadása*
- *10-ből 8 dimenzióban szignifikánsan jobban teljesítenek a fogyatékos gyermeket örökbe fogadó családok, mint azok a családok, ahova a fogyatékos gyermek születéssel került*
- 20 családból 1 gyermeket visszaadtak
- a vérszerinti gyermek után vállaltak, fiatalabb és fogyatékos gyermeket – „második család”
- több fogyatékos gyermeket fogadtak örökbe
- a testvérek: segítenek a háztartás vezetésében, a fogyatékos testvér fejlesztésében, „babysitter”-ként funkcionálnak, részt vesznek a szexuális felvilágosításban, hétvégén és szünidőben programot szerveznek
- hatás a testvérekre: segítő szakma választása, örökbefogadó szülővé válnak, segítő projektet szerveznek

Külföldi kutatási eredmények

- családi kohézió dimenzióban (néhány, ill. egy-egy család):
 - testvéri rivalizálás: kötekedés, harcolás, félelem a családból való kiemelésből
 - a befogadott testvér magatartásproblémája dühítő
 - félelem: kevesebb figyelmet kapnak a biológiai testvérek
 - aggódnak azért, hogy a szülők hogyan küzdenek meg a problémákkal
- megváltozik a családi dinamika; hatással van a vérszerinti gyermekekre
 - fontos lenne meghatározni/felmérni a testvérek várható alkalmazkodását
 - szolgáltatásokat javasolnak a vérszerinti és az örökbefogadott testvéreknek az örökbefogadást megelőzően és azt követően
- stressz-faktorok:
 - jövőkép: a szülő halála esetén a nagyobb testvérek feladata lesz/lehet vagy éppen ellenkezőleg: az elérhető szolgáltatásokban, intézményes ellátásban bíznak
- stressz-menedzselő és –csökkentő stratégiák
- háztartás-menedzsment és gyermekgondozási stratégiák
 - idősebb vagy jobb képességű testvérek segítenek/segíthetnek
- hozzáférés szociális támogatáshoz
 - folyamatos kapcsolat sorstárs-családokkal
 - félelem segítő szervezethez vagy a helyi közösséghez fordulástól (szülői alkalmatlanság, „Ti akartátok!”)

Kik ők?

És miért?

már van biológiai gyermek
és születhet további
saját gyermek is érintett
a szülőnek több testvére
van

korábbi tapasztalat

ismernek fogyatékossgal
élő embert

ismernek örökbefogadó
szülőt

nevelőszülők

legalább az egyik szülő
segítő szakember

vallás, etikai megfontolás
és/vagy társadalmi
felelősségvállalás

Szülői tapasztalatok: fogvatékosságügy és gyermekvédelem

„„És hát ugye
gyógypedagógiai
főiskolára mentem.”

„én mindig is gyógypedagógusnak
készültem és már fiatal korom óta
kapcsolatban állok sérült emberekkel.
Táboroztattam Bátor táborban ... mindig
tudtam, hogy én sérült emberekkel
szeretnék foglalkozni. ... És akkor így
telt-múlt az idő, én közben tényleg
gyógypedagógus lettem.”

„a gimnáziumból bekerültem egy ilyen
nevelőotthonba, ahol nagy részben
Down szindrómás kisgyerekek voltak,
az olyan hatással volt rám, hogy ... Én
is úgy mentem oda, hogy jaj, beteg
gyerekek és akkor segíteni kell őket. És
úgy jöttem haza az első napok után,
hogy Úristen, hát ők segítenek nekem.
Úgyhogy én ott fertőzöttem meg.”

Szülői tapasztalatok: fogvatékosságügy és gyermekvédelem

„És akkor egy ok
pont abban a
kis mikiege
került és k
Kincstári

„Még annyit, hogy előtte én dolgoztam, mikor végeztem az egészségügyben, csecsemőotthonban. Négy évig, állami gondozott csecsemőkkel. És ott is volt egy kisfiú, aki nagyon a őt örökbe akartam voltam, 18 És

„Az intézetekben élő gyerekeknél, mint a fehér holló, olyan ritka, hogy talpra tudnak állni. Iszonyatosan semmi tudás, semmi tapasztalat. Vegetálnak az intézményekben. 9-12 évesen már drogoznak, meg a lányokat az utcára küldik. Tehát kriminális a helyzet. Volt egy ilyen rendezvény ebben a témában és ott felszólaltam. És mondtam, hogy az állam nagyüzemben gyártja a megélhetési bűnözőket. Szó szerint. Tehát a gyerek húsz évesen egy táskával kikerül az utcára. Kalap, kabát, viszontlátásra. Most van egy nagylányom is ebből a dologból kifolyólag, akit az egyik alapítványnál ismertem meg.”

„Elkezdtem tanítani. ... az osztályomba járt egy kislány, akinek az édesanyja hallássérült volt. És volt egy kisöccse, aki szintén hallássérült volt, óvodás. Lakóhelyen integráltan járt óvodába. És valahogy úgy alakult, hogy engem megkerestek, hogy délutánonként foglalkoznék-e azzal a kisfiúval. Ilyen ráérek, enyém a világ, kíváncsi vagyok, nyitott vagyok ... És utána ez a kisfiú ... itt kezdte el az iskolai tanulmányait a siketeknél ... És ugyanúgy tartottuk a szülőkkel a kapcsolatot, a kisgyerekekkel is, hétfvégéken. És akkor jött haza az apuka, hogy hát tulajdonképpen ott van egy gyerek a siketeknél. Egy olyan forma, olyan idős gyerek, mint az övé, akiért soha nem ment senki, merthogy állami gondozott. És ő nagyon gondolkodik azon, hogy ő hétfvégéken elviszi. De hát őneki volt egy egyetemista fia, volt egy általános iskolás lánya, egy hallássérült felesége, egy hallássérült iskolás fia, akit hozott, vitt. És egy kisvállalkozása, amiből megpróbálta ezt az egészet működtetni. És akkor ennyi volt, hogy ő szólt. Utána meg mi otthon erről beszéltünk kettőt, hármat. Gondolkoztunk rajta és lejöttünk Tehát azt gondoltuk, hogy hát ott van ez a gyerek, vágjunk bele.”

Szülői tapasztalatok: az elfogadásról, a büszkeségről

„És akkor... mindig, hogy az...
...ivel

„...a másik oldala a dolgoknak meg az, hogy egy ilyen gyerek azért járhat jól egy örökbefogadással, mert ha vérszerinti családban nevelkedik, akkor először van egy nagyon nehéz folyamat, amit fel kell dolgozni. Ha valaki ezt választja, akkor a szülő részéről nincsen elutasítás, csak elfogadás. A vérszerinti családban ez az érzelmi szál csak később tud kialakulni. Ugyanolyan szoros nyilvánvalóan egy idő után, csak a gyerekek ilyen szempontból előnye volt, mert azonnal elfogadást kapott.”kapott.”

Szülői tapasztalatok: az elfogadásról, a büszkeségről

„...a másik oldala a dolgoknak meg az, hogy egy ilyen gyerek azért járhat jól egy örökbefogadással, mert ha vérszerinti családban nevelkedik, akkor először van egy nagyon nehéz folyamat, amit fel kell dolgozni. Ha valaki ezt választja, akkor a szülő részéről nincsen elutasítás, csak elfogadás. A vérszerinti családban ez az érzelmi szál csak később tud kialakulni. Ugyanolyan szoros nyilvánvalóan egy idő után, csak a gyerekeknek ilyen szempontból előnye volt, mert azonnal elfogadást kapott.”

szülői tapasztalatok: az örökbeadó családról

„mindig olyan negatívan van feltüntetve az örökbeadó és nekünk abszolút pozitív a kapcsolatunk is, meg a véleményünk is róluk ... a vérszerinti anya akkor totálisan padlón volt és mindenki úgy bánt vele a kórházban, mint egy ilyen szörnnyel, hogy ő a gyereket nem viszi haza. Senkitől semmi kedves szót nem kapott. ... a baráti körből se, hogy Úristen, tényleg nem akarjátok hazavinni, hát ti milyen emberek vagytok. ... mi meg az önző szempontunkból örültünk neki, hogy örökbe adják. És valahogy ez megmaradt neki, hogy abban a nehéz helyzetben mi voltunk azok, akik így mondtuk, hogy dehogyis, ha így gondoljátok, akkor ez lesz a jó döntés a gyerekek szempontjából.”

„a vérszerinti szülőknek az volt a kérése, hogy hadd hozzák el hozzánk, mert az nekik így könnyebb és nem úgy néz ki a dolog, hogy kiszakítjuk abból a kiságyból, ahol ugye idáig lakott. Elhozták. Odaadták a gyógyszereket, a papírokat, berakták a kiságyba és elmentek. Azt tudni kell, hogy a nagymamával tartom a kapcsolatot. Most ... született meg a kistestvére ... A vérszerinti szülőkről annyit kell tudni, hogy első gyermek, fiatalok. És azért döntöttek úgy, hogy nem szeretnék felnevelni őt, mert nagyon sok hátráltató dolog történt a terhesség alatt. Elküldték őket genetikai ultrahangra, ahonnan öt percen belül kirakta őket az orvos, hogy miből gondolják, hogy Down. Megszületett és utána csak három nappal mondták meg nekik, hogy Down szindrómás. És ez túlságosan sok sok volt. Emiatt is úgy gondolták, hogy ezt már ők nem. Lelkileg már túl sok. ... úgy gondolták, hogy nálunk sokkal jobb sora lesz neki. Ugye, mint ... dolgozó, pluszban rátett egy lapáttal náluk, hogy biztos, hogy mindent meg tudunk adni ahhoz, hogy teljes, önálló életet tudjon majd élni. Meg hát az anyuka nem olyan lelki beállítottságú, mint mi. És ők így döntöttek.”

Örökbefogadó családok tapasztalatai

sikeresnek tartják, nehézségek ellenére újra így döntenének

a sikerességet nem befolyásolja a fogyatékoság foka, „súlyossága”

a legtöbb szülő nem egy gyermeket, hanem az adott gyermeket választotta

több gyermek örökbefogadása esetén sem kevésbé elégedettek, sőt, boldogabbak

fontos a felkészítés, de nem meghatározó a végzettség

fiatal életkor megkönnyíti

viselkedésproblémák, korábbi abúzus megnehezíti

a tehermentesítés akkor is fontos, ha ők vállalták

értéket ad a család életéhez

1 fő nem vállalná újra (férfi, elvált, nem volt előző tapasztalat)

6 fő nem tudja

3 nő és 3 férfi

1 család, 2 fő egyedülálló

nem volt előző tapasztalat 5 fő esetében

a TEGYESZ felelősségét említik

15 igen (!!!)

Összegzés / javaslatok

- szakmapolitikai javaslat: a mainál sokkal nagyobb arányban kerülhessenek fogyatékos gyermekek tartós kapcsolatot jelentő örökbefogadó családokba
- a társadalmi tudatformálás, az örökbefogadással kapcsolatos sztereotípiák megváltoztatása, ill. újabb örökbefogadó családok toborzása érdekében kapjanak nagyobb szakmai és médianyilvánosságot a fogyatékos gyereket sikeresen családjukba integráló örökbefogadó szülők és testvérek, valamint az örökbefogadott gyermekek
- célszerű az örökbefogadási folyamatnak, kiemelten az örökbefogadásra való alkalmassági kritériumoknak és vizsgálatuknak, az örökbefogadásra felkészítő képzéseknek, a gyámhivatali és gyermekvédelmi szakszolgálati ügyintézésnek a kutatási eredmények mentén történő újragondolása

Köszönöm a figyelmet!

horvath.peter@barczy.elte.hu

